אמרי מעשר, דיגון הוא דקא גרים ליה; **מתיב** רמי בר חמא *קונם פירות האלו עלי, קונם הן על פי, קונם הן לפי, אסור בחילופיהן ובגידוליהן, (א) (שאני) אוכל, (שאני) טועם, מותר בחילופיהן ובגידוליהן — בדבר שזרעו כלה אבל בדבר שאין זרעו כלה אפילו גידולי גידולין אסורין; **אמר** רבי אבא שאני קונמות הואיל ואי בעי מתשיל עלייהו הוו להו כדבר שיש לו מתירין ואין בטיל ברוב; **והרי** תרומה דאי בעי מיתשיל עלה ובטלי [א](ברוב) *דתנן סאה תרומה טמאה שנפלה לפחות ממאה חולין תרקב הא למאה תעלה; **אמרי** בתרומה ביד כהן עסקינן דלא מצי מיתשיל עלה; **אי** הכי אימא סיפא אם היתה טהורה תמכר לכהן, **אלא** בישראל שנפלו לו מבית אבי אמו כהן עסקינן, **והא** קתני סיפא תימכר לכהן חוץ מדמי אותה סאה, **אלא** אימא בשלמא קונמות מצוה לאיתשולי עליהן משום דרבי נתן *דאמר רבי נתן כל הנודר כאילו בנה במה והמקיימו כאילו מקטיר עליה (ג) תרומה מאי מצוה לאיתשולי עלה; **גופא** אמר רבי יוחנן ליטרא בצלים שתיקנה וזרעה מתעשרת לפי כולה; יתיב *רבה וקאמר להא שמעתא **אמר ליה** רב חסדא *מאן צאית לך ולר' יוחנן רבך °היתר שבהן להיכן הלך **אמר ליה** מי לא תנן *בצלים שירדו עליהם גשמים וצימחו

אם

רש"י

צריך מעשר. תרומה מעשר דיגון הוא [דקא גרים] ליה דלא מחייב בתרומות מעשר עד דמידגן והאי מאשתקד נידגנה הלכך מעשר עליה משל אשתקד ולא הוי איסורו על ידי קרקע הלכך לא הוי בטילתו ע"י קרקע: **אפילו גידולי גידולין אסורין.** אלמא דאין גידולי היתר מעלין את האיסור [לקושיא] דרבי [יוחנן]: **ואין בטיל ברוב.** כלומר ברוב מדתו בגדולוי רבים: **הרי תרומה דאי בעי מיתשיל עלה.** שאם היה בדעתו להפריש תרומה ומעשר על פירותיו מפירות קופה זו וטעה ונתן מקופה אחרת יכול לשאל עליה לפני חכם ולומר לו לא היה בדעתי ליתן מקופה זו אלא מזו ולא הויא תרומה ואפילו הכי בטלה ברובה דתנן וכו': **תירקב.** הכל שאין לה תקנה לא לכהן ולא לישראל: **הא אם נפל למאה.** תעלה סאה אחת ושאר מותר אלמא דבטלה ברוב דידיה כמו האי דהיינו במאה ולכתי קשיא לרבי אמי מתני' דנדרים: (ג) **[ומשני] הא בתרומה ביד כהן עסקינן.** דמאחר שזכה בה כהן לא מצי מיתשיל עלה איניש ולא דמי לקונמות: **תימכר לכהן.** הרי ביד כהן היא ואין צריך לו למוכרה: **אלא ביד ישראל עסקינן שנפלו וכו'.** דלא מצי איהו מיתשיל עלה שכבר זכה בה כהן (ד) **והא קתני סיפא אם היתה טהורה תימכר לכהן.** שהרי ביד ישראל היא חוץ מדמי אותה סאה, אם נפלה לו מבית אבי אמו כהן אמאי אמר חוץ מדמי אותה סאה, אפילו אותה סאה נמי תימכר הואיל ובאה לו בירושה: **אלא.** לעולם בתרומה ביד ישראל עסקינן ומצי מתשיל [עליה] ואפילו הכי בטלה ברובה (ה) והדרא קושיא לדוכתיה תריץ הכי גרסינן אלא גבי קונמות מצוה לאיתשולי עלייהו וכמאן דאיתשיל עלייהו דמי והוה ליה דבר שיש לו מתירין ואין בטל ברוב: **אבל תרומה מאי מצוה איכא לאיתשולי עלה.** וכיון דלאו מצוה היא לא אתי לאיתשולי עלה והכי כדבר שאין לו מתירין דמי להכי בטיל ברובה: **וזרעה מתעשרת לפי כולה.** אפילו מן הליטרא של עיקר **היתר שבהן.** אותה ליטרא של עיקר שהיתה מתוקנת: **היכן הלך.** הואיל והיתה בעין אין צריך (ו) לעשרה: **בצלים.** של שביעית וכו' לימא היתר שבהן העיקר שנגדל בששית להיכן הלך ותשתרי העיקר:

מעשר דיגון הוא דקא גרים ליה · שעל ידי דיגון מתחייב במעשר ולא ע"י קרקע: **מתיב רמי בר חמא** קונם פירות האלו עלי וכו' · לר' ינאי פריך דאמר לעיל בגלל של תרומה שרבו גידוליו על עיקרו מותר דאלמא סבירא ליה דכולהו גידולין אע"פ שאין איסורן ע"י קרקע מעלין את העיקר ומשום הכי פריך ליה מקונמות דאין מעלין והא דלא פריך ליה מ' מבדייתא דליטרא מעשר טבל דתניא לעיל בסמוך משום דמתני' אלימא ליה לאקשויי ועוד דמעשר פשיטא ליה דדבר שיש לו מתירין הוא: **והרי תרומה דאי בעי מתשיל עלה** · על ידי פתח או חרטה כשאר נדרים והא דלא פריך ליה אי הכי בגלל של תרומה נמי אמאי א"ר ינאי דגידולין מעלין אותו אי בעי מתשיל עליה והוי דבר שיש לו מתירין משום דמאי למדחייה דבישראל שנפלה לו מבית אבי אמו כהן עסקינן ומשום הכי פריך לי' מהך מתניתין דליכא למדחייה בהכי כך נראה בעיני: **סאה תרומה טמאה** · נקט תרומה טמאה לאשמועינן רבותא דדוקא דהא למאה אע"ג דטמאה היא תעלה: **תירקב** · דכיון דטמאה היא לא חזיא לכהן לאכילה ובהיסק נמי לא שריא דחיישינן לתקלה כדאיתא פרק קמא דפסחים (דף כ:) : **בתרומה ביד כהן** · דכיון דזוכה בה כהן שוב אינו יכול לישאל עליה: **והא קתני סיפא תמכר לכהן חוץ מדמי אותה סאה** · ואי דנפלו לו מבית אבי אמו כהן אמאי אינו מוכר אפילו אותה סאה: **אלא** קונמות מצוה לאתשולי עלייהו · וכיון שכן כאילו לאתשולי עלייהו דמי · כל הנודר כאילו בנה במה: פירשתיו בפ' ד' נדרים (לעיל דף כב.) : **תרומה מאי מצוה לאתשולי עלה** איכא · הלכך כיון שאין ההיתר בא מעצמו וליכא מצוה למעבד הכי לא מיקרי דבר שיש לו מתירין והקדש דקא מני לעיל בדבר שיש לו מתירין בהקדש בדק הבית עסקינן דעל כרחין לפדייה קאי: **גופא ליטרא** בצלים שתקנה וזרעה · כלומר שהפריש כל מעשרותיה מתעשרת לפי כולה ולא לפי גידולין בלבד דלאו גידולים ומבטלי עיקר לגמרי: **וכי היתר שבהן להיכן הלך** · נראה בעיני דהכי מקשה אפילו תימא דגידולין של היתר מבטלים עיקר של איסור התם היינו טעמא משום דכיון שרבו גידוליו על עיקרו נמצא שכשהוא אוכל אינו טועם טעם האיסור כלל הלכך אף על פי שאיסור שבו מעורב בתוכו ולא אזל ליה לעולמא שרי אבל גבי מעשר כיון דלפי חשבון הטבל חייביה רחמנא לעשורי הכא אמאי מתעשרת לפי כולה וכי היתר שבהן להיכן הלך:

אם

תוספות

מתיב רמי בר חמא קונם פירות הללו עלי קונם כו' · דכיון דאמר קונם סתמא אסרם עליו בהנאה בין בחליפין בין בגידולין: **קונם** שאני אוכל · לא אסר עצמו אלא בגופו והלכך בדבר שזרעו כלה הגידולין מותרין אבל בדבר שאין זרעו כלה אפילו גידולי גידולין אסורין אלמא גידולי היתר אינם מעלים האיסור דאי מעלים גידולין אמאי אסורין הרי לא אסר עצמו אלא בגוף הפירות ולא אסר בגידולין ולימא גידולי היתר וליבטלו לעיקר אלא שמע מינה דגידולין לא מבטלין לעיקר הלכך העיקר מתפשט בגידולין ואסורין מתפשט עיקר ועיקר חשוב ואינו בטל והכי דודאי אינו מתיר ע"י קרקע כיון מקום שבועות האמורים לכל מקום דמי דעל ידי קרקע התירו ולא שייך לשנויי דיגון הוא דקא גרים ליה: א"ר [אבא] שאני קונמות הואיל ואי בעי מיתשיל עלייהו והוי דבר שיש לו מתירין ולא בטיל · ולכך לא מבטלי גידולי לעיקר והא דתנן לעיל (דף כב.) קונם יין שאני טועם אם יש בו טעם יין אסור ואם אין בו טעם יין מותר דבטל היינו משום דהוי מין בשאינו מינו דהאי דדבר שיש לו מתירין לא בטיל היינו מין במינו והא דמוכח פרק בתרא דבילה (דף לט.) דמים ומלח לא בטילי בעיסה משום

פירוש הרא"ש

אמרי מעשר דיגון קא גרים לה · הא דאמרת דמעשר איסורו על ידי דתבואה שדיגנה הוא ליה דתבואה שהרוחה אינה מוזרת למעלה עד שתחתה בכרי הלכך אין איסורו על ידי קרקע ואינו בטל נמי על ידי קרקע דהעיקר והגידולין

דהוי דבר שיש לו מתירין ואע"ג דלא הוי מין במינו יש לומר דהתם משום דאיכא נתינת טעם ולא בטלי: **והרי תרומה כו'** דתנן · ה"ה דהוי מצי לאתויי מהא דתני דאמר תרומה אין לה מתירין: **סאה** תרומה שנפלה לפחות מק' · דאיכא בעלה בפחות מק' ואכתוב רבנן [לקרא דכתיב] תרימו ממנו את מקדשו ממנו: **א"ה** דמוקי לה ביד כהן אמאי בכל מקום מה שאמרה לכהן [אימא סיפא אם היתה טהורה] תמכר לכהן והא כהן ודידיה הוא אלא מיירי שהיא ביד ישראל ואי"ה ביד ישראל שנפלו לו מבית אבי אמו כהן דהשתא הוי דידיה · **תמכר** לכהן חוץ מדמי סאה · והא לדידיה הוא הכל אם שכן מבית אבי אמו כהן ואפשר אית דאמר אבל מהא אלא ודאי ש"מ דמיירי בתרומה שהפריש ישראל דלא נתן לכהן: **הכי גרסינן אלא בשלמא קונמות** מצוה לאיתשולי עלייהו והוי דבר שיש לו מתירין: **גופא** כו' היתר שבהן להיכן הלך · כלומר היתר שבהן בגוונא דמעשר היכן הלך דהא קתני דלא הוי מתירין מעלין את האיסור נמי לאוכוחי דגידולי היתר מעלין את האיסור מהאיך דמכנס לעיל :

אם

קרקע דהעיקר והגידולין סוף דבר שאין זרעו כלה אפילו גידולין אסורין · אלמא אין גידולי היתר מעלין את האיסור דאי מעלין אמאי אסור הלא ליכא אלא עיקר אסור ונהי דלא דמי לשביעית לנוקרי לאיסורייהו שנמצא בקרקע מכל מקום מפני שאין בכולם אלא עיקר ולא דמי למעשר דאין איסורו ע"י קרקע שמתחכים וגם אינם קרקע אלא עד שעת דיגון: **הרי תרומה** כו' דאי בעי מתשיל עלה ובטלה ברובה דתנן סאה תרומה שנפלה לפחות ממאה מכל מקום מכלל תרומה יעלה ע"פ שאלה · ובטלה ברובה דתנן סאה תרומה · מבררייתא דגעלו הוה מאי שאלה לא מתירין אלא דגימא ליה לאתויי מתניתי' · נשפלה לפחות ממאה חולין תרקב · אין זה לשון המשנה ובמיכתב אבל הוי פריך לה אליבא דרבי יוחנן אפרק ברובד שאומר פריך לה אליבא דרבי יוחנן דאמר הש"ס מההוא עשה ולכך צריך מכה לאו תירקבו נמי בפ"ב שהוא חשוב לאויי

בחמץ של תרומה טמאה דלא חיישינן לתקלה ותשני דלמא קיל להו לאוקמי והכא חיים לתקלה דלמא אתי למיכל מיניה: הא למאה תעלה · דאפילו תרומה טהורה עולה באחד ומאה כדיליף לה בספרי מקל וחומר הא דמהדר לאקשויי ולא מקשי מכתמה [מתניתין] שמנו חכם בפירוש שתרומה עולה באחד ומאה משום דכולהו איכא לאוקמינהו בתרומה ביד כהן אבל הכא איכא לאוקמינהו בתרומה ביד כהן הוא · כיון דילאה תלתא [שבועיה] ישראל וקיים בה מצות נתינה תו לא מצי לאפקועי שם תרומה מיניה אלא על ידי שאלה והכא דרבי אליעזר ממית פירש דלא מצי לאיתשולי עלה שהרי לא קרא עליה שם אלא ישראל שמפרישה מצי מתשיל עלה ואריך לומר דהכא ודאי אבל אתא לכהן קמני דאי לא תירקב מעשה לכהן ואם תחילת מקום מהא ידיעא דמל בר דיכול ישראל לתשיל עלה ובתוך ובמשנה ולאוכלה והדעת דגם הוא חשיבי כגון רב תרומה לכהן נתנה ואפ"י כגון שתתנה לאכול ותשב להן שתחכם דנרם דבכל מה ומנקה לה ואכיל לה: **אימא סיפא אם היתה טהורה תמכר לכהן** · אלמא אימא בעינא לאבי · לאו אתי לעולם בישראל וגו' הכי אפילו דמי אותה סאה ואם נפלה לו מבית אבי אמו כהן אפילו דמי אותה סאה יכול ליקח דשלו היא: **אלא אימא בשלמא קונמות מצוה לאיתשולי עלייהו** · הלכך נקרא דבר שיש לו מתירין · אבל תרומה דעוליה ליח לשואל : היתר שבהן להיכן הלך · ולית ליה דגידולין מבטלין את העיקר :

מי

הגהות הב"ח (א) גמ' שאיני אוכל ושאיני : (ב) שם מקטיר עליה אבל תרומה מאי : (ג) רש"י ד"ה הא אם נפל וכו' דנדרים הס"ד ואח"כ מ"ה ומשני הא: (ד) ד"ה אלא ביד ישראל וכו' בה כהן והיינו דקתני סיפא וכו' ישראל היא הס"ד ואח"כ מ"ה חוץ וכו' ואם נפלה: (ה) ד"ה אלא לעולם וכו' בטלה ברובה והדרא קושיא : (ו) ד"ה היכן וכו' לעשרה הס"ד :

הגהות הגר"א [א] גמ' ברוב נמחק (דהא בעינן ק' ומ"ש בשיטה מקובצת דחוק דהא הכל מדרבנן קמיירי דמדאורייתא אף דבר שיש לו מתירין בטל כמ"ש בב"מ נג.):

גליון הש"ס גמ' תרומה מאי מצוה · עי' ב"מ נג ע"א תוס' ד"ה הו"ל ונע"ק: שם היתר שבהן להיכן הלך · עי' בר"נ ע"ז דף סט ע"א :

מסורת הש"ס (margins): לעיל מז. נב: נג. · תרומות פ"ה מ"א · יבמות קט: גיטין מו: לעיל כב. ע"ש [לקמן סה:] · ל"א רבא · [פסחים נג: שבועות י: מעילה יג.] · שביעית פ"ו מ"ג לעיל נז.

עין משפט נר מצוה: נ א מיי' פ"ד מהלכות תרומות הלכה יז טוש"ע יו"ד סימן שלא סעיף מח : · נא ב מי' פי"ד מהל' תרומות הלכה יא :